

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
BAKİ DÖVLƏT UNİVERSİTETİ**

QAFQAZ XALQLARI TARİXİ KAFEDRASI

QAFQAZ ÖLKƏLƏRİNİN XARİCİ SİYASƏTİ

**Bakalavr hazırlığı üçün
PROQRAM
050211– Regionşünaslıq (Qafqazşünaslıq)**

**Azərbaycan Respublikası təhsil
nazirinin 22 iyun 2013-cü il
tarixli 423 sayılı əmri ilə nəşr
hüququ verilmişdir.**

Bakı–2016

Tərtibçilər: **İradə Mehtiqulu Qızı Hüseynova**
Tarix elmləri doktoru, professor

Nigar Hüseyn qızı Qələndərli
Hüquq üzrə fəlsəfə doktoru

Elmi redaktor: t.e.d.,prof., Bəhruz Musa oğlu Abdullayev.

Rəyçilər: t.e.d., prof. Həsən Cahangir oğlu Əlibəyli
t.e.n., dos. Rafiq Oruc oğlu Qurbanov,
t.e.n. Aynur Qardaş qızı Hüseynova,
t.e.n., dos. Anar Kürdoğlu Eyyubov.
h.ü.f.d. Sona Hüseyn qızı Qələndərli

“Qafqaz dövlətlərinin xarici siyasəti” kursunun proqramının hazırlanması qloballaşan dünyanın müasir reallıqlarından sayılan daxili və xarici siyasətin ayrılmazlığı, hətta daxili məsələlərin müəyyən dərəcədə xarici amillərlə izah edilməsi zərurətindən meydana çıxdı. İlk dövlətin meydana çıxması ilə yaranan diplomatiya müasir dövrdə mütəxəssislərdən daha çox professionallıq, dərin tarixi bilik, öz ölkəsinin, regionunun və bütünlükdə dünyanın siyasi diplomatik təcrübəsinə bələd olması tələb edir. Qafqazşünaslıq ixtisasına aid “Qafqaz dövlətlərinin xarici siyasəti” fənni tələbələrə ən qədim dövrdən müasir günümüzdə qədər Qafqazda mövcud olmuş dövlətlərin diplomatiya tarixini öyrənməyə imkan verir.

Hazırlanmış proqram müəllim-qafqazşünaslar, tarix, regionşünaslıq, etnoqrafiya, politologiya, dünya geosiyasəti, geoiqtisadiyyat və beynəlxalq münasibətlərin məsələləri ilə məşğul olan alim və mütəxəssislər üçün nəzərdə tutulmuşdur. Proqramın əsasında müəllifin çoxillik pedoqoji və elmi araşdırma təcrübəsi durur.

© **İ.M.Hüseynova. N.H.Qələndərli Qafqaz ölkələrinin xarici siyasəti. Bakalavrların hazırlanması üçün proqram. Bakı, 2015, 31 səh.**

“Qafqaz dövlətlərinin xarici siyasəti” fənninin mövzuları

Ümumi saat: 60
mühazirə 30, seminar 30

Mühazirə

Nö	Mövzunun adı	Saat
1.	Xarici siyasətin əsas funksiyaları və subyekti.	2
2.	Qafqazın qədim dövrlərdə beynəlxalq əlaqələri.	2
3.	Erkən orta əsrlərdə (V-X əsrlər) Qafqazdakı dövlət qurumlarının xarici siyasəti.	2
4.	XI-XVII əsrlərdə Qafqaz orta əsr imperiyalarının maraqlarında.	2
5.	XVIII əsrdə Qafqaz dövlətlərinin xarici siyasətində regional və xarici amillər.	2
6.	XIX əsrin I rübündə Qafqaz regionunda gedən müharibələr.	2
7.	XIX əsrin I yarısında Qafqaz xaqalarının milli hərəkəti. İmamətin xarici siyasəti.	2
8.	XIX əsrin II yarısı XX əsrin əvvəllərində Rusiya imperiyasının xarici siyasətində Qafqazın yeri.	2
9.	1918-1920-ci illərdə ADR, Gürcüstan, Dağlı və Ermənistan respublikalarının xarici siyasəti.	2
10.	XX əsrin 20-ci illərində Cənubi Qafqazda regional diplomatiya.	2
11.	Qafqaz regionun II dünya müharibəsi dövründə xarici siyasətdə rolu.	2
12.	SSRİ-nin təkibində (1950-1980 ci illərdə) Qafqaz respublikalarının beynəlxalq əlaqələri.	2
13.	Cənubi Qafqaz respublikaları və Şimali Qafqaz regionunun XX əsrin 90-cı illərində atdığı ilk diplomatic addımlar.	2
14.	Müasir dövrdə Qafqaz dövlətlərinin xarici siyasətində regional və dünya səviyyəli “aktyorlar”.	2
15.	XXI əsrdə gedən qloballaşma və inteqrasiya proseslərində Qafqazın rolu və yeri	2

SEMİNAR

№	Mövzunun adı	Saat
1.	Xarici siyasətin əsas funksiyaları və subyekti.	2
2.	Qafqazın qədim dövrlərdə beynəlxalq əlaqələri.	2
3.	Erkən orta əsrlərdə (V-X əsrlər) Qafqazdakı dövlət qurumlarının xarici siyasəti.	2
4.	XI-XVII əsrlərdə Qafqaz orta əsr imperiyalarının maraqlarında.	2
5.	XVIII əsrdə Qafqaz dövlətlərinin xarici siyasətində regional və xarici amillər.	2
6.	XIX əsrin I rübündə Qafqaz regionunda gedən müharibələr.	2
7.	XIX əsrin I yarısında Qafqaz xaqalarının milli hərəkəti. İmamətin xarici siyasəti.	2
8.	XIX əsrin II yarısı XX əsrin əvvəllərində Rusiya imperiyasının xarici siyasətində Qafqazın yeri.	2
9.	1918-1920-ci illərdə ADR, Gürcüstan, Dağlı və Ermənistan respublikalarının xarici siyasəti.	2
10.	XX əsrin 20-ci illərində Cənubi Qafqazda regional diplomatiya.	2
11.	Qafqaz regionun II dünya müharibəsi dövründə xarici siyasətdə rolu.	2
12.	SSRİ-nin tərkibində (1950-1980-ci illərdə) Qafqaz respublikalarının beynəlxalq əlaqələri.	2
13.	Cənubi Qafqaz respublikaları və Şimali Qafqaz regionunun XX əsrin 90-cı illərində atdığı ilk diplomatic addımlar.	2
14.	Müasir dövrdə Qafqaz dövlətlərinin xarici siyasətində regional və dünya səviyyəli "aktyorlar".	2
15.	XXI əsrdə gedən qloballaşma və inteqrasiya proseslərində Qafqazın rolu və yeri	2

Tövsiyə olunan ədəbiyyat

1. Heydər Əliyev. Azərbaycan XXI əsrin və 3-cü minilliyin ayrıcında. Bakı, 2001.
2. Heydər Əliyev . Azərbaycan Respublikası MDB ölkələri ilə beynəlxalq humanitar əlaqələr sistemində (1991-2005-ci illər). Bakı, 2012.
3. Heydər Əliyev və Şərq. V cild. Bakı, 2005.
4. Heydər Əliyev. Müstəqilliyimiz əbədidir. 46-cı ildə. Bakı, 1997-2013.
5. Əliyev İlham. Azərbaycan nefti dünya siyasətində. Bakı, 1998.
6. İlham Əliyev. İnkişaf – məqsədimizdir. Çoxcildlik. Bakı.
7. R.Ə. Mehdiyev XXI əsrdə milli dövlətçilik. Bakı, 2003.
8. R.Ə. Mehdiyev Azərbaycanlılara qarşı soyqırım gerçəklikləri. Bakı, 2008.
9. R.Ə. Mehdiyev Azərbaycan: qloballaşma dövrünün tələbləri. Bakı, 2008.
10. R.Ə. Mehdiyev Azərbaycan: tarixi irs və müstəqillik fəlsəfəsi. Bakı, 2001.
11. Həsənov Ə.M. Geosiyasət. Bakı, 2010.
12. Həsənov Ə.M. Müasir beynəlxalq münasibətlər və Azərbaycanın xarici siyasəti. Dərslik. Bakı, 2005.
13. Azərbaycan beynəlxalq aləmdə. 4 cild Bakı, 1996-1999.
14. Azərbaycan 2013-2003: əsrə bərabər illər: Xarici siyasət: ikitərəfli və çoxtərəfli münasibətlər - beynəlxalq inteqrasiya və ölkənin nüfuzunun güclənməsi. Bakı, 2013.
15. Hüseynova İ. Dövlətçilik naminə. Bakı, 2001.
16. Hüseynova İ. Müstəqilliyimizin təminatçısı. Bakı, 2003.
17. Hüseynova İ. Müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurucusu. Bakı, 2004.
18. Hüseynova İ. Heydər Əliyev və Qafqazda sülh prosesi. Bakı, 2008.
19. Hüseynova İ. İlham Əliyev yeni əsrin lideridir. // «Dirçəliş». 2003, №59.
20. İ.M.Hüseynova. Azərbaycan müasir dünyada: demokratik inkişaf yolu və tarixi nailiyyətlər. Yeni Azərbaycan Partiyasının təşəbbüsü ilə Azərbaycanın Ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 92-ci ildönü-münə həsr olunmuş “Azərbaycan müasir dünyada” mövzusunda keçirilən

- konfransın materialları. Bakı 2015.
21. İ.M.Hüseynova. Azərbaycanca multikultural dəyərlər dünya tolerantlıq modeli kimi. Multikulturalizm Azərbaycanın dövlət siyasəti və cəmiyyətin həyat tərzidir. IV Beynəlxalq elmi konfrans. Bakı 2016.
  22. R.O. Qurbanov Qafqaz tarixi. Bakı, 2002.
  23. Q.Ə. Əliyev Qafqaz tarixi. Bakı, 2009.
  24. N. Məmmədov . Xarici siyasətin Azərbaycan modeli. Bakı, 2012.

*****

25. Гейдар Алиев Азербайджанская нефть в политике мира. Баку, 1998.
26. Ильхам Алиев. Каспийская нефть Азербайджана. Москва, 2003.
27. Мехтиев Р. А. Азербайджан: вызовы глобализации. Уроки прошлого, реалии настоящего и перспективы будущего. Баку, 2014.
28. Гасанов А.М. Современные международные отношения и внешняя политика Азербайджана. Баку, 2013.
29. Гусейнова И.М. Международные и региональные проекты на Кавказе на современном этапе. Intercultural communications ISSN 1512-4363. №25. Gürcüstan 2015.
30. Гусейнова И.М. Роль общенационального лидера Азербайджанского народа Гейдара Алиева в создании прочной базы будущей суверенной Азербайджанской республики. «Вопросы конституционального строительства и роль лидера нации» третий конгресс историков Казахстана: сборник научных Астана: 2015.
31. Гусейнова И.М. Мультикультурализм на Кавказе. Евразийский Союз Ученых (ЕСУ) Ежемесячный научный журнал Часть 4, ISSN 2411-6467, **Global impact and Quality Factor 0.388**, г.Москва, № 12(21) / 2015.
32. Гусейнова И.М. Азербайджан – яркий пример мультикультуральных гуманистических ценностей и традиций на Кавказе. IRS-НАСЛЕДИЕ. Международный Азербайджанский журнал. ISSN 1992-4828 №3(81), 2016.
33. Гусейнова И.М. Междисциплинарность научных и образовательных исследований как важное и актуальное

- условие современности. Bakı Beynəlxalq Humanitar Forumunun Materialları (2-3 oktyabr 2014-cü il). Bakı, Şərq-Qərb, 2016. 2 cildə, II cild.
34. Авалов З. Независимость Грузии в международной политике. Париж, 1924.
  35. Азербайджанская Демократическая Республика (1918—1920). Законодательные акты. (Сборник документов). — Баку, 1998
  36. Акаев В. Религиозно-политический конфликт в Чеченской Республике Ичкерия // Центр. Азия и Кавказ. — 1999. — № 4 (5). — С. 108.
  37. Алиев Гейдар. Азербайджанская нефть в политике мира. Баку, 1998.
  38. Алиев Ильхам. Каспийская нефть Азербайджана. Москва, 2003.
  39. Али Азери. Государство Азадыстан и шейх Мухаммед Хиябани, 1918—1920. Анкара, 1994
  40. Андриянов В. Гейдар Алиев. Москва, 2005.
  41. Андриянов В. Ильхам Алиев. Москва, 2007.
  42. Архипова Е.А. Формирование границ на Кавказе в XIX - начале XXI в. :Границы между Азербайджаном, Грузией и Россией
  43. Арухов З. С. Республика Дагестан в глобальной геостратегии конца 20 века: религиозный фактор в кавказской геополитике Взаимодействие государства и религиозных объединений: современное состояние и перспективы / Ответ, ред. А. М. Магомедов. Махачкала, 2004
  44. Багирова И. Интеграционные процессы на Южном Кавказе и политика великих держав в исторической ретроспективе XX века // Кавказ и глобализация. 2007. №2.
  45. Бахтадзе М., Вачнадзе М., Гурули В. История Грузии с древнейших времен да наших дней. Тбилиси, 2008.
  46. Бунятов З. Государство атабеков Азербайджана. — Баку, 1978
  47. Буянов В.С. Россия и Кавказский регион // Геополитика: Учебник / М.: 2007.
  48. Виноградов В. Кавказ в политике государя Павла I. Армавир, 1999.

49. Воробьева Е. И. Мусульманский вопрос в имперской политике российского самодержавия: вторая половина XIX в.-1917 г.: Санкт-Петербург: Институт Российской истории, 1999
50. Гасанлы Дж.П. История дипломатии Азербайджанской Республики. Т. I. Внешняя политика Азербайджанской Демократической Республики (1918–1920). Баку, 2010
51. Гасанов А. Современные международные отношения и внешняя политика Азербайджана: учебник. Баку, 2005
52. Гафаров В. Азербайджанский вопрос в турецко-российских отношениях (1917–1922). Баку, 2011
53. Гасымлы М., Гусейнова Э. Министры иностранных дел Азербайджана. Баку, 2003.
54. Гумилёв Л. Н. Древние тюрки. — СПб.СЗКЭО, Издательский Дом «Кристалл», 2002
55. Гусейнов В.А. Южный Кавказ: тенденции и проблемы развития (1992-2008 гг). М.: Красная звезда, 2008.
56. Гусейнова И. Кавказ на пороге XXI века. Особая роль Гейдара Алиева в обеспечении мира в регионе. // «Caucasica». Тбилиси, 2001.
57. Гусейнова И. Гейдар Алиев – от политического руководителя к общенациональному лидеру. Баку, 2005.
58. Гусейнова И. Гейдар Алиев и национально-духовные ценности азербайджанского народа. // «Возрождение XXI век». 2008.
59. Гусейнова И. История народов Кавказа. Баку, 1999.
60. Гусейнова И. История народов Кавказа. Баку, 2006.
61. Гусейнова И. Историческая энциклопедия Кавказа. Баку, 2010.
62. Гусейнова И. Историческая энциклопедия Кавказа. Баку, 2010.
63. Гусейнова И. За мир и стабильность на Кавказе. // Бакинский рабочий. Июль, 2002.
64. Гусейнова И. Азербайджан в системе межгосударственных отношений на Кавказе. // Материалы Международной конференции «Международное и региональное значение нефтепровода Баку-Тбилиси-Джейхан». Баку, 2002.
65. Гусейнова И. Независимый Азербайджан и вопросы регионального сотрудничества на Кавказе. // Материалы

- Международной конференции кавказоведов.
Тбилиси, 2002.
66. Дагестан на рубеже веков: Приоритеты устойчивого и безопасного развития. — М.1998. — 288 с.
  67. Жилцов С. С., Зоин И. С., Ушков А. М. Геополитика Каспийского региона. Монография.— М.: Международные отношения, 2003.—280 с.
  68. Зурабашвили Г. Южный Кавказ на пути к Европе. // Центральная Азия и Кавказ. Швеция. №4, 2004.
  69. Иголкин А. НЕЗАВИСИМОЕ ЗАКАВКАЗЬЕ: УРОКИ 1917—1921 гг.
  70. Исмаилов Э., Полухов Э. Противостояние «старых» и «новых» игроков на политической карте Кавказа. // Центральная Азия и Кавказ. Швеция. №4, 2004.
  71. Киреев Н.Г. История Турции. XX век. М., 2007.
  72. Мехтиев М. Нефть в международной политике. Баку, 1994.
  73. Мехтиев Р. Повестка дня остается неизменной: курс на модернизацию. // «Бакинский рабочий». 18.06.2008.
  74. Морозова Е. Региональная политическая культура. Краснодар, 1998.
  75. Мухаметшин Р.М., Ногманов А.И. Государственно-исламские отношения в Среднем Поволжье: политико-правовые механизмы формирования этнокультурной терпимости в конце XVIII – начале XX вв. Казань: МИОН, 2001
  76. Новосельцев А. П. Хазарское государство и его роль в истории Восточной Европы и Кавказа. — М.,1990
  77. От Майендорфа до Астаны: принципиальные аспекты армяно-азербайджанского нагорно-карабахского конфликта / под ред. Г.М. Алексеева. М., 2009.
  78. Райс Т. Сельджуки. Кочевники – завоеватели Малой Азии
  79. Расулзаде М.Э. Восточная политика большевиков. Баку, 1994.
  80. Регионоведение. Под ред. Морозовой Т. Москва, 1998.
  81. Российско-турецкие отношения: история, современное состояние и перспективы. М., 2003
  82. Россия, Запад и мусульманский восток в новое время. — СПб., 1994. — 182 с.

83. История империи монголов — Улан-Удэ: Изд-во Бурятского государственного университета, 2006
84. Рустамова-Тохида С. Восточная политика Коминтерна и Иран. 1919–1943. Баку, 2002.
85. Самедов А. Азербайджан в современной системе международных отношений (1993–2003). Баку, 2004
86. Сафарова А. Идея Кавказской Конфедерации в эмигрантский период политической деятельности А.М. Топчибашева // Известия Национальной Академии наук Азербайджана: Серия истории, философии и права. Баку, 2001. № 3.
87. Северо-Восточный Кавказ в международных отношениях: историко-правовые
88. аспекты договоров, заключенных Россией с Турцией и Ираном. 1774-1826 гг.
89. Чернявский С. Новый путь Азербайджана. Москва, 2002.
90. Чумалов М. Каспийская нефть и межнациональные отношения. Москва, 2000.
91. Шишов А.В. Схватка за Кавказ. XVI-XXI века. Москва: Вече, 2007, 480 с.
92. Эюбов А.К. Межнациональные отношения как фактор влияния на уровень национального самосознания народов Южного Кавказа (в начале XX века). Монография. Баку, 2016.
93. Huseynova I.M. Armenian-Turkish relations and geopolitical position of south Caucasus. Law and ploitology international scientific journal, ISSN 1987-5533, № 29, chisinau march 2015.
94. Huseynova I.M. Ilham Aliyev’s position in the resolution of ethnic conflicts in the South Caucasus. Law and ploitology international scientific journal, ISSN 1987-5533, №30 chisinau JUNE 2015.

Internet resursları:

1. www.preslib.az/ru/
2. www.anl.az/index_r.php
3. www.mfa.gov.az
4. www.mfa.gov.ge
5. www.mfa.am/ru
6. [azeri.ru>papers/azerizv_az/9867/](http://azeri.ru/papers/azerizv_az/9867/)
7. [historycivilizations.ru>newtime/01/23.htm](http://historycivilizations.ru/newtime/01/23.htm)
8. alanica.ru/library/Ged/text.htm
9. <http://www.riadagestan.ru/news>
10. <http://www.chechen.org/moduls>
11. http://www.anl.az/index_r.php
12. [http://www.stratfor.com/analysis/geopolitics-iran-holding-center-mountain-fortress.](http://www.stratfor.com/analysis/geopolitics-iran-holding-center-mountain-fortress)
13. [http://caspiaresearch.com/2013/04/25/azerbaijan-iran-dispute-enters-historical-territory.](http://caspiaresearch.com/2013/04/25/azerbaijan-iran-dispute-enters-historical-territory)

Çapa imzalanmışdır: 30.11.2016
Kitabın formatı: 60x84 1/16. Həcm: 1,75 ç.v.
Tiraj: 100

Kitab hazır depozitivlərdən istifadə edilərək
“Gənclik” nəşriyyatında çap edilmişdir.

